

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนและพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา ดังนี้

2.1 การนิเทศภายในโรงเรียน

- 2.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- 2.1.2 ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา
- 2.1.3 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.4 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.5 องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.6 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.7 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.8 ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.9 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.10 กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
- 2.1.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 พฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา

2.2.1 พฤติกรรมการสอน

- 2.2.1.1 ความหมายของพฤติกรรม
- 2.2.1.2 ความหมายของการสอน
- 2.2.1.3 ความหมายของพฤติกรรมการสอน
- 2.2.1.4 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

2.2.2 ครูอิสลามศึกษา

- 2.2.2.1 ความสำคัญของครูอิสลามศึกษา
- 2.2.2.2 คุณลักษณะของครูอิสลามศึกษา
- 2.2.2.3 บทบาทของครูอิสลามศึกษา
- 2.2.2.4 พฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
- 2.2.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษาภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของ
ครูอิสลามศึกษา
- 2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Prince of Songkla University
Pattani Campus

2.1 การนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการจัดและบริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะขาดการนิเทศไปเสียไม่ได้เลย ในการพัฒนาการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาสายสามัญ สายศาสนาและสายอาชีพ ต่างก็ต้องมีการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรมบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา

การนิเทศเป็นระบบหนึ่งของระบบการจัดและบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอน การชี้แนะ การให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือกับครู รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายคือ คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศนั้นถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะกระบวนการนิเทศจัดเป็นศาสตร์ เนื่องจากเป็นปรัชญาที่แสวงหาความจริง ความรู้ และคุณค่าในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ส่วนที่กล่าวว่าเป็นศิลป์ เพราะต้องอาศัยเทคนิค วิธีการ และมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการสื่อสาร การจูงใจ การประสานงาน เพื่อปรับทัศนคติ แนวคิดนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (จรินทร์ งามมั่น, ม.ป.ป: ออนไลน์)

งานนิเทศการศึกษาเป็นงานพัฒนาวิชาชีพครู มุ่งให้ครูแต่ละคนและทุกคนสามารถคิดเอง ตัดสินใจเอง ลงมือทำเอง พัฒนาให้ดีขึ้นเองได้อยู่เสมอในสภาวะปกติ แล้วสามารถนำเสนอผลการพัฒนางานด้วยการจัดทำรายงานแสดงผลการพัฒนางานอย่างเป็นระบบที่ได้ทำเสร็จแล้ว ภาคภูมิใจได้แล้ว โดยมีร่องรอยหลักฐานชัดเจน (ชวลี พึ่งแสงสี, 2543:2)

การนิเทศภายในโรงเรียน มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา จะต้องร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการพัฒนางานทุกด้านในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบการจัดการศึกษา จะต้องให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในโรงเรียน โดยกำหนดไว้ในมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาให้ร้อยรัดกัน ทำให้เกิดผลในการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น (กรองทอง จิระเดชากุล, 2550: 2)

2.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

มีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า การนิเทศการศึกษาคือกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ เช่น

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่วางไว้ หรือกิจกรรมที่บุคลากรทางการศึกษาจะพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ร่วมวิชาชีพให้ปฏิบัติภาระด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองนโยบายของการจัดการศึกษา (อัมภา บุญช่วย, 2537:11)

การนิเทศการศึกษา หมายถึง การบริการทางการศึกษาด้านต่างๆ ทั้งในเรื่องของแนวคิด กิจกรรม กระบวนการ เนื้อหาสาระ ทั้งการบริการวิชาการ และธุรการที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมกันจัดการให้เกิดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งผลไปสู่การเรียนที่ดีของผู้เรียน (อเนก ส่งแสง, 2540:3)

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการแนวราบที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือในความเด่นและความด้อยของกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2547:7)

จากความหมายของการนิเทศการศึกษา สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

2.1.2 ความเป็นมาของการนิเทศการศึกษา

ธเนศ ขำเกิด (ม.ป.ป:ออนไลน์) การนิเทศมีมานานแล้วในต่างประเทศ แต่ในเมืองไทยเริ่มมีเป็นรูปเป็นร่างในสมัยรัชกาลที่ 5 มาพร้อมกับการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผน แต่เป็นลักษณะการควบคุมดูแล และการตรวจตราด้านคุณภาพมากกว่า เราเริ่มมีศึกษานิเทศก์ และหน่วยศึกษานิเทศก์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496 มี ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์ เป็นหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษาคนแรก ต่อมาได้มีการก่อตั้งกรมใหม่ และมีการยุบรวมกรมกันหลายครั้ง ซึ่งแต่ละกรมก็จะมีหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นของตนเองเกือบทั้งสิ้น รายชื่อหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์คนต่อๆ มา ก็ล้วนมาเป็นผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงทั้งสิ้น เช่น หม่อมหลวงบุญ

เหลือ กุญชร (เทพยสุวรรณ) ดร.สาย ภาณุรัตน์ ศจ.ฐะปะนีย์ นาครทรรพ นายสมาน แสงมลิน นายพะยอม แก้วกำเนิด ดร.อาคม จันทสุนทร ดร.สุวัฒน์ เงินน้ำ นายมังกร กุลวานิช เป็นต้น

การกำหนดให้มีการนิเทศการศึกษาและมีศึกษานิเทศก์ขึ้นมา ก็เพื่อให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แนะนำครู เพื่อให้การสอนดีขึ้น จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาจะอยู่คู่กับการจัดการศึกษามาตั้งแต่ต้น ซึ่งฝ่ายบริหารสมัยนั้น ท่านให้ความสำคัญกับศึกษานิเทศก์อย่างมาก เพราะท่านใช้งานวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา

2.1.3 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

นักวิชาการ นักการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดและทฤษฎี อาจเหมือนหรือต่างกันดังนี้

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ในการที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534:5)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง ความร่วมมือกันของบุคลากรในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนาครูให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (ชารี มณีศรี, 2538:201)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538:62)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การนิเทศที่อาศัยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ ตลอดจนครูในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น โดยทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ (อเนก ส่งแสง, 2540:136)

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มวัยและมีศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541ก:42)

แต่หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้โรงเรียนมีมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา แล้วมีการประเมิน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หรือปรับปรุงมาตรฐานให้สูงขึ้น พร้อมทั้งจะรับการประเมินภายในและภายนอก ดังนั้นความหมายของการนิเทศการศึกษา

จึงควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ความหมายของการนิเทศการศึกษา รวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน ที่ควรจะเป็นยุคใหม่หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นั่นคือ การดำเนินการใด ๆ ที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจและมีกำลังใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใด ๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จนส่งผลให้โรงเรียนและนักเรียนมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก (ชัต บัญญา,ม.ป.ป:ระบบออนไลน์)

จากความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.1.4 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การดำเนินการใด ๆ ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานได้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพื่อให้งานสำเร็จตามความต้องการ การนิเทศการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการนิเทศจากภายในหรือภายนอกโรงเรียน ต่างก็มุ่งเน้นเป้าหมายที่สำคัญและสอดคล้องกัน

อย่างไรก็ตาม มีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ ดังนี้

อเนก ส่งแสง (2540:136-137) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน พัฒนาปรับปรุงกระบวนการ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน
2. เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้น สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
3. เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยการประชุม อบรม สัมมนา และปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะอยู่เสมอ
4. เพื่อส่งเสริมและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา
5. เพื่อช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนและนักเรียน เช่น การทำการศึกษารายกรณีสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา จัดการแนะแนวในโรงเรียน อบรมควบคุมความประพฤติ จัดบรรยากาศทางการเรียน เป็นต้น

6. เพื่อแบ่งภาระความรับผิดชอบให้กับบุคลากรแต่ละฝ่ายรับผิดชอบร่วมกันและทำหน้าที่แทนกันได้ เช่น หัวหน้าหมวดวิชาทำหน้าที่นี้แทนผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

7. เพื่อแนะนำครู อาจารย์ใหม่ และการปฐมนิเทศครู อาจารย์ในวันเริ่มต้นเปิดภาคเรียน เพื่อตกลงทำความเข้าใจบทบาทนโยบายในการดำเนินงาน หาแนวทางปรับปรุงพัฒนาทีมงานหลักและงานสนับสนุน

8. เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

กรองทอง จิรเดชากุล (2550:3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป

1.1 เพื่อให้ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนได้

1.2 เพื่อพัฒนาความสามารถของครู

1.3 เพื่อช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีจัดการเรียนรู้

1.4 เพื่อให้ครูเกิดความมอกลงทางวิชาชีพ

2. จุดมุ่งหมายเฉพาะ

เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาพฤติกรรมการทำงานในเรื่องดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อให้สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2 เพื่อเน้นให้มีการวิเคราะห์ ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย

2.3 เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการ เน้นทักษะกระบวนการคิด ฯลฯ

2.4 เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ/วิธีจัดการเรียนรู้ของครู

2.5 เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

2.6 เพื่อพัฒนาการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

2.7 เพื่อให้มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษามุ่งที่จะพัฒนาครูเป็น ประการสำคัญ ทั้งนี้ก็เพราะว่า ครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา และจะเป็นผู้นำเอา กระบวนการ และองค์ประกอบต่าง ๆ มาสู่ภาคปฏิบัติ ดังนั้นการมุ่งที่จะช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง และส่งเสริม เพื่อให้ครูได้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ จนครูสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และพร้อมที่จะนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลให้การสอนของครู มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม เป้าหมายที่ได้วางไว้

กล่าวโดยสรุปแล้ว การนิเทศภายในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาครูให้ มีความสามารถในการสอน พัฒนาตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและ ผู้บริหารโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยการร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนให้มีขวัญและ กำลังใจในการทำงาน อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.1.5 องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน

กรองทอง จิระเดชากุล (2550:4) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการนิเทศภายใน โรงเรียนดังนี้

1. มีระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน
2. มีระบบการวางแผนนิเทศอย่างมียุทธศาสตร์
3. มีระบบการจัดการที่เน้นการพัฒนาครูและนักเรียน
4. มีระบบการติดตาม ประเมินผลที่เน้นการพัฒนางานครู
5. มีระบบการเผยแพร่และขยายผล

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 5 ข้อ ซึ่งจะขาด ข้อใดข้อหนึ่งไปเสียไม่ได้เลย การนิเทศภายในโรงเรียนจึงจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.1.6 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีหลักการที่ใช้ยึดถือในการ ปฏิบัติการนิเทศ ตามทัศนะของนักการศึกษาหลายท่านดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541ก:43-44) ได้เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอน
2. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย
5. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์
6. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2543:16) ได้สรุปเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. หลักการปฏิบัติงานตามวิธีวิทยาศาสตร์ ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ ซึ่งครอบคลุมถึงวิธีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศ ซึ่งควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือได้
2. หลักการปฏิบัติงานตามวิถีทางประชาธิปไตย เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้าง ยอมรับผลการประเมินตนเอง ยอมรับในเหตุผลและปฏิบัติตามข้อตกลง ตลอดจนใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมาย
3. หลักการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานสร้างสรรค์ โดยการแสวงหาความสามารถพิเศษของครูแต่ละบุคคล เปิดโอกาสให้ได้แสดงออก และสนับสนุนส่งเสริมความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่
4. หลักการปฏิบัติการตามกระบวนการกลุ่มและการมีส่วนร่วม เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานโดยยึดวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือแบ่งปัน ประสพการณ์ซึ่งกันและกัน ร่วมคิด ร่วมพัฒนา ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของงานโดยส่วนรวม
5. หลักการปฏิบัติงานเพื่อประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน และผลผลิตอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา
6. หลักการปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์ การดำเนินงานทุกครั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์การทำงานอย่างชัดเจน ออกแบบการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรองทอง จิรเดชากุล (2550:5) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การดำเนินการนิเทศ จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา
3. การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการ/จำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน

ถึงแม้ว่า หลักการนิเทศการศึกษาที่นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทัศนะต่าง ๆ กัน แต่ที่ทุกคนเห็นตรงกันและถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญก็คือ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นการสร้างสรรค์ มีความเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการสอนของครูและพัฒนาการศึกษาให้เจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยบุคลากรทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น รวมทั้งพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

2.1.7 ขอบข่ายของการนิเทศภายในโรงเรียน

Harris(1985:10-13) ได้เสนอขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ 10 ประการดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร (Developing Curriculum) คือการออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรที่จะนำมาใช้ โดยคำนึงถึงบุคลากร เวลา สถานที่ และเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำคู่มือ การใช้หลักสูตร การจัดทำมาตรฐานทางวิชาการ การพัฒนาแผนการเรียนการสอนและบทเรียน
2. การจัดระบบการเรียนการสอน (Organizing for Instruction) คือ การจัดทำแผนงานเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในส่วนที่กับบุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ขอบข่ายของงานนี้ ได้แก่ การจัดชั้นเรียน การจัดตารางสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดครูเข้าสอน
3. การบริหารบุคลากร (Providing Staff) คือ การสรรหา การคัดเลือก การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร

4. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก (Developing Facilities) คือการวางแผนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดหาอาคารเรียน อาคารประกอบต่าง ๆ และการพัฒนาคุณลักษณะของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้เหมาะสม

5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (Providing Materials) คือ การตรวจและเลือกวัสดุ อุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอน

6. การศึกษาอบรมครูประจำการ (Arranging for Inservices) คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น

7. การปฐมนิเทศครูใหม่ (Orienting New Staff Members) คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและความเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่ครูใหม่

8. การจัดบริการพิเศษแก่ครู (Relating Special Services) คือ การจัดบริการแก่ครูเพื่อสนองจุดมุ่งหมายหลักของการสอนในโรงเรียน

9. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Developing Public Relations) โดยใช้การเรียนการสอนเป็นสื่อ เช่น การให้ข่าว การขอความร่วมมือ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งต่าง ๆ

10. การประเมินผลการสอน (Evaluations) คือ การวางแผนจัดระบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543:5-8) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนว่า ครอบคลุมตามภารกิจ 6 งานดังต่อไปนี้

1. งานวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และผลที่ได้คือ นักเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในหลักสูตร มีงานย่อย เช่น

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น
- 1.2 การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน
- 1.3 การจัดหาสื่อการเรียนการสอน
- 1.4 การจัดชั้นเรียน
- 1.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 1.6 การจัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุด
- 1.7 การการวัดประเมินผลการเรียนการสอน
- 1.8 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 1.9 การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
- 1.10 การจัดศูนย์โสตทัศนูปกรณ์
- 1.11 การจัดบริการแนะแนว

2. งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการรับนักเรียนเข้าเรียน การส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ตามข้อกำหนดของหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษา ได้แก่ การรับนักเรียนเข้า การจัดทำทะเบียนนักเรียน การจัดบริการอนามัยโรงเรียน การจัดหาเสื้อผ้า เครื่องเขียน แบบเรียนช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน การจัดหาอาหารเสริมสำหรับนักเรียนขาดแคลน การจัดหาอาหารเสริมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ และการจัดสวัสดิการสำหรับนักเรียน

3. งานบุคลากร เป็นการจัดดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้รู้และเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การติดตามดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน ให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาการปฏิบัติงาน และพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้สูงขึ้น เช่น งานกำหนดความต้องการของบุคลากร การกำหนดภาระและความรับผิดชอบของบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่ การจัดสวัสดิการ การนิเทศตามการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมการศึกษาต่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ ฯลฯ

4. งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา เป็นงานที่ต้องสนองงานวิชาการโดยตรง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีที่จะสร้างบุคลิกภาพและนิสัยที่ดีให้แก่นักเรียน ได้แก่ งานการจัดหา จัดสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบให้เพียงพอ การดูแลรักษาอาคารเรียนและอาคารประกอบและการซ่อม การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและบริเวณโรงเรียน การใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียน การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกบริการทางการศึกษา การดูแลและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา

5. งานบริหารทั่วไป ธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสำนักงาน ซึ่งจะมีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงานที่ค่อนข้างแน่นอน ได้แก่ งานสารบรรณ งานทะเบียนและรายงาน งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานยานพาหนะ งานรักษาความปลอดภัย งานแผนพัฒนา งานงบประมาณ งานธุรการ เป็นต้น

6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานที่สร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ในการจัดการศึกษาสำหรับประชากรในวัยเรียนของชุมชน การให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน หรือการพัฒนาชุมชน งานที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนเข้าใหม่ การประชุมคณะกรรมการศึกษา การใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิชาการ การให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การเข้าร่วม

กิจกรรมของชุมชน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการ การดูแลสุขภาพอนามัย การดูแลเด็ก การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีที่ดีของชุมชน

กระทรวง จิตรเดชากุล (2550:7-9) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานนิเทศภายในโรงเรียนว่า ประกอบด้วยงาน 4 งานได้แก่

1. งานด้านวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ได้แก่

1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

1.2 การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และการออกแบบการจัดการเรียนรู้

1.3 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำและใช้แผนการจัดการเรียนรู้

1.4 การจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้แบบบูรณาการและ

เน้นทักษะการคิด

1.5 การจัดหา พัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.6 การสนับสนุนให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้

1.7 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.8 การจัดมุมหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา

1.9 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

1.10 การสอนซ่อมเสริม

1.11 การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา

1.12 การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

1.13 การนิเทศภายในโรงเรียน

1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.15 การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.16 การจัดศูนย์สารสนเทศ

1.17 การจัดบริการแนะแนว

2. งานด้านบริหารบุคคล เป็นการจัดดำเนินงาน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รู้และเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การติดตามดูแล ช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานให้ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ สร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ได้แก่

- 2.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 2.2 การกำหนดความต้องการ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากร
- 2.3 การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบ
- 2.4 การปฐมนิเทศบุคลากรใหม่
- 2.5 การจัดสวัสดิการ
- 2.6 การนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน
- 2.7 การพัฒนาบุคลากร
- 2.8 การส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ
- 2.9 การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 2.10 การพิจารณาความดีความชอบ
- 2.11 การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 2.12 งานวินัยและนิติกร

3. งานด้านบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสำนักงาน ซึ่งมีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ และวิธีการที่แน่นอน ได้แก่

- 3.1 งานธุรการและงานสารบรรณ
- 3.2 งานทะเบียนและรายงาน
- 3.3 งานข้อมูลและสารสนเทศ
- 3.4 งานจัดทำแผนปฏิบัติการและการจัดระบบการศึกษา
- 3.5 งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย
- 3.6 งานประชาสัมพันธ์
- 3.7 งานสวัสดิการ
- 3.8 งาน พ.ร.บ.การศึกษา
- 3.9 งานระเบียบ กฎหมาย กฎกระทรวงและข้อปฏิบัติต่าง ๆ
- 3.10 กิจกรรม 5 ส

4. งานด้านงบประมาณ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินและพัสดุ ได้แก่

- 4.1 งานงบประมาณ
- 4.2 งานจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
- 4.3 งานจัดตั้งและการของบประมาณประจำปี
- 4.4 งานเบิกจ่ายงบประมาณ
- 4.5 งานรายงานการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปี
- 4.6 การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณ
- 4.7 การบริหารการเงิน

4.8 การบริหารการบัญชี

4.9 การบริหารงานพัสดุ

4.10 ระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีขอบข่ายที่ครอบคลุมในหลายๆด้าน ซึ่งได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานบริหารทั่วไป และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงประมวลขอบข่ายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจากแนวคิดของนักวิชาการทั้ง 3 ท่านมากำหนดเป็นเนื้อหาใน 5 ด้านของการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาครูผู้สอน

2.1.8 ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

จากนิยามความหมาย จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา และจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย รวมทั้งเทคโนโลยีทางการศึกษา ทำให้มองเห็นว่าการนิเทศการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ซารี มณีศรี (2538:201-202) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ปัญหาหลักมี 2 ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพ ประการแรกอาศัยการนิเทศจากภายนอก เมื่อขยายโรงเรียน ครูเพิ่ม การนิเทศภายนอกทำไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน

2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูที่มิใช่สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้น หากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคม ชุมชน พัฒนาบุคลากรโรงเรียน ไม่หวังพึ่ง ไม่รอคอย พัฒนาตนเอง

3. การช่วยเหลือกันและกัน หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญ ได้จัดทำเอกสารการนิเทศ เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยประสานการนิเทศภายนอกและภายใน นิเทศให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยร่วมกัน

4. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุดกว่าคนภายนอก จะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การยอมรับบุคคลที่จะเป็นผู้นำ หรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่าย หรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงด้านคุณลักษณะ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม

ความประพฤติเป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

6. ปัญหาตัวเร่งที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอน ที่เรียน อุปกรณ์การสอน การประเมินและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

ประทีป สยามชัย (2542:62) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. การนิเทศสามารถทำให้ความมีความเชื่อในเรื่อง “สาเหตุนั้นไม่ใช่เพื่อตัวเอง” แต่ครูเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่เสริมสร้างและให้พลังซึ่งกันและกัน
2. การนิเทศส่งเสริมให้ครูมีความรู้สึกรับผิดชอบในประสิทธิผลของนักเรียน
3. การนิเทศช่วยให้ครูตระหนักว่าเขาได้สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างไรในการที่จะไปสู่จุดหมายปลายทาง
4. การนิเทศช่วยกระตุ้นครูให้ได้วางแผน และปฏิบัติงานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน การนิเทศเป็นการท้าทายครูให้คิดในแนวมธรรมเกี่ยวกับงานของเขา

กระทรวงศึกษาธิการ (2543:13) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านตลอดเวลา
2. การพัฒนาคุณภาพครูประจำการมีความซ้ำซ้อน ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการนิเทศ
3. การพัฒนาสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา
4. การประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา

กรทอง จิเรตชากุล (2550:4) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน
2. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา
3. บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิด
4. บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเองและสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง

ปัญหามากที่สุด

อย่างต่อเนื่อง

จากความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ตามทัศนะของนักการศึกษาหลายท่าน พอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม วิวัฒนาการทางการศึกษา รวมทั้งจำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องดำเนินงานให้เป็นประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

2.1.9 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีกระบวนการที่ใช้ยึดถือในการปฏิบัติการนิเทศตามทัศนะของนักศึกษาดังต่อไปนี้

Harris (1985:80-82) ได้นำเสนอแนวคิด กระบวนการในการนิเทศการศึกษา หรือที่เรียกว่า POLCA มี 5 ประการดังต่อไปนี้

1. Planning Processes (P) หมายถึง การวางแผนในการปฏิบัติงาน โดยคิดว่า จะทำอย่างไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาวิธีดำเนินการ คาดคะเนถึงผลที่จะได้รับจากโครงการและวางโครงการ
2. Organizing Processes (O) หมายถึง การจัดโครงสร้างของการดำเนินงาน โดยสร้างหลักเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงานโดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน มีการประสานงาน มอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่ วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนานโยบายต่าง ๆ
3. Leading Processes (L) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำ โดยดำเนินการ วินิจฉัยสั่งการการคัดเลือกตัวบุคคล กระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
4. Controlling Processes (C) หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงาน ดำเนินงาน โดยการพิจารณามอบหมายงาน ให้ความสะดวกในด้านต่าง ๆ พิจารณาลงโทษ มีการแก้ไขทันที เมื่องานผิดพลาด การให้บุคลากรออกจากงาน การตักเตือน และการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติงาน
5. Assessing Processes (A) หมายถึง การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยการ ประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลการปฏิบัติงาน วิจัยผลการปฏิบัติงาน

ซุ่มศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2536:10) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องที่จะนิเทศ ศึกษาสภาพของการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาและความต้องการ (Need Assessment) ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องหรืองานที่ปฏิบัติ โดยอาศัยการสังเกต การรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การรายงานและการวิจัยที่ปรากฏผลไว้หรือเป็นการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำผลเหล่านี้มากำหนดทางเลือกวางแผนต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ เป็นขั้นการประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งต่อเนื่องจากขั้นที่ 1 ให้ทราบแผนงานโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้และให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้น ๆ อาจดำเนินการโดยจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงาน จัดประชุมชี้แจง จัดข้อเสนเทศ หรือแจ้งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทราบ ในบางครั้งอาจจำเป็นให้ผู้รับการนิเทศได้ส่งข้อมูลป้อนกลับ เพื่อหาแนวทางป้องกันแก้ไข และช่วยดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการนำแผนปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนมาใช้ ผู้รับการนิเทศปฏิบัติตามกระบวนการของกิจกรรม ผู้ให้การนิเทศคอยควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 ขั้นบำรุงขวัญให้กำลังใจ เป็นการเสริมแรง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารหรือผู้นิเทศต้องคอยกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม และถ้าผิดพลาดก็ต้องคอยให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันทีเพื่อไม่ให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้สึกเสียกำลังใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลการดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ ทั้งผู้บริหารหรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันประเมินผลงาน ผลการปฏิบัติงานตามแผน โครงการ กิจกรรม ประเมินผลผลิตว่าได้ผลเป็นอย่างไร การดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วยังมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงอย่างไรบ้าง

ซารี มณีศรี (2538:202-203) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 4 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าชั้น คุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและ

ความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน นำเอาทางเลือกตามขั้นที่ 1 มากำหนดรายละเอียดของกิจกรรม โดยเขียนเป็นโครงการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบโครงการ แผนดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การประเมินผล และผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการณ์นิเทศ เป็นขั้นลงมือทำตามโครงการนิเทศที่กำหนดหลัก โดยคำนึงหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อและเครื่องมือนิเทศ การเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจ รวมทั้งการเสริมแรงให้กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ประเมินความคิดเห็นกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน รวมผลการประเมินข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนควรนำมาปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยคำนึงถึงสภาพของโรงเรียนและตัวครูผู้สอน ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ส่งผลนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.1.10 กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

Harris (1985:70) ได้เสนอเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. การระดมสมอง
2. การประชุม 6-6
3. คณะกรรมการ
4. การสาธิต
5. การทดลองปฏิบัติการ
6. การทดลองปฏิบัติจริง
7. การอภิปราย
8. การจัดนิทรรศการ
9. การจัดทัศนศึกษา
10. การนิเทศการสอนด้วยภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
11. ประสพการณ์ตรง
12. การเยี่ยมยากลุ่ม
13. สัมภาษณ์มีรูปแบบ

14. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด
15. การสัมภาษณ์ทางอ้อม
16. การเยี่ยมชมชั้นเรียน
17. การทดลองปฏิบัติการ
18. การบรรยาย
19. การประชุม
20. การสังเกต
21. การอ่าน
22. การสังคม
23. บทบาทสมมติ
24. การบันทึกเสียง
25. การทดสอบ
26. การเขียน

ซารี มณีศรี (2538:204) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน ประชุมหารือ เตรียมการด้านต่างๆก่อนเปิดภาคเรียน
2. การปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ คำปรึกษาแนะนำใช้ในระบบการนิเทศ เพราะใช้เทคนิคพบปะพูดคุยมากกว่าการใช้อำนาจหรือการออกคำสั่ง
4. การประชุมปฏิบัติการ มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ๆ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย
5. การอบรม งานนิเทศมุ่งอบรมประจำการให้ผู้รับการนิเทศ เสริมความรู้ใหม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลง
6. การสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงานหรือไปร่วมซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น ฟังมากกว่าทำ
7. การระดมความคิด ในสังคมประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเคารพให้เกียรติศักยภาพคนอื่นเป็นสิ่งที่พึงตระหนัก การระดมความคิด (Brain Storming) มุ่งปริมาณความคิดมากกว่าถูกผิด
8. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ประหยัดเวลา และได้รับประสงค์ตรง จัดหาแบบที่ดี

9. การศึกษาเอกสารวิชาการ การเพิ่มพูนความรู้ คือ ต้องอ่าน และวิชาชีพครูต้องอ่านมาก เพราะการอ่านจะนำไปสู่ความรอบรู้ ความคิดใหม่และทันสมัย สรรพวิทยามีในหนังสือ และสิ่งพิมพ์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ บางแห่งจัดหนังสือวิชาชีพสำหรับครูอาจารย์เฉพาะ และจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อหนังสือเฉพาะบุคคลด้วย

10. การสนทนาวิชาการ ในวงวิชาการนั้นควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย อาจใช้เวลาพักเที่ยงวัน ซึ่งไม่กระทบต่อการทำงาน ทุกคนมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ อาจจัดเดือนละครั้งในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน (วิชาชีพ)

11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศ เพื่อช่วยครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศบนพื้นฐานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ ทำเพื่อเด็ก ลดข้อบกพร่อง เสริมให้ดียิ่งขึ้น

12. การศึกษาดูงาน มีผลตรงในการปรับปรุงงาน ดูคนอื่นย้อนดูตัวเอง ศึกษาข้อดี ข้อบกพร่อง ข้อจำกัด เมื่อต้องนำมาปรับปรุงความพร้อมด้านต่าง ๆ

13. การสังเกตการณ์สอน ในทางปฏิบัติอาจทำได้น้อย ถือว่าทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำในทางปฏิบัติ หัวหน้าหมวดวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ อาจเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับครูผู้มีความเชี่ยวชาญ

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติ งานการเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน สื่อการสอน หรือแม้แต่นิเทศ สามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติได้ ทั้งนี้วิจัยการเพื่อนำผลมามาใช้หรือวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development R&D)

15. การเขียนเอกสารหรือทดสอบทางวิชาการ อาชีพครูหรือผู้นิเทศ นอกจากต้องอ่านมาก พุดมากแล้วยังต้องเขียนมาก มิใช่เขียนกระดาษ แต่เขียนผลงานวิชาการ เป็นการสร้างพรมแดนความรู้ใหม่ การเขียนเป็นเทคนิคซึ่งจะต้องเรียนรู้หลักวิธี การอ่านมากเป็นพื้นฐานของการเขียนได้เป็นอย่างดี คนที่มีวิญญูณครูจะทำหน้าที่นี้ได้ดี

16. การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจ นำเทคนิคการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วย มิใช่เสนอเพียงแผ่นกระดาษ คำชี้แจงซึ่งไม่น่าสนใจเป็นได้เพียงนิทรรศการแห้ง

จากกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบและวิธีการ ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานการนิเทศภายในโรงเรียน ควรเลือกใช้กิจกรรมตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลา สถานที่งบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้งานการนิเทศภายในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.1.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้
เสถียร เทียงธรรม (2542:บทคัดย่อ) การนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดอุดรธานี รวมทุกชั้นอยู่ในระดับมาก โดยโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ใน
ระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นและรายข้อ พบว่า ชั้นการสร้างขวัญและกำลังใจ ชั้นการวางแผนการนิเทศ มี
ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ชั้นการเตรียมการนิเทศ ชั้นการประเมินผล และชั้น
ดำเนินการนิเทศ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และชั้นการอำนวยความสะดวกใน
การปฏิบัติงานอยู่อันดับแรก ส่วนชั้นการสรุปรายงานผลการปฏิบัติงาน อยู่อันดับสุดท้าย

2. ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีระดับการ
ปฏิบัติงานการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและเป็นขั้นตอน 3 ชั้น ไม่แตกต่างกัน
แต่มีระดับการปฏิบัติงาน 2 ชั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 คือ ชั้นการวาง
แผนการนิเทศและชั้นการเตรียมการนิเทศ โดยผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดกลาง
และขนาดใหญ่

ศีกฤทธิ วงศ์อารีย์ (2544:บทคัดย่อ) การปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศ
ภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้ให้การนิเทศและครูผู้รับการนิเทศ โดยรวมและจำแนกตามสถานภาพ
และครูที่ปฏิบัติงานในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 4 เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศ
ภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนครูใน
เขตปฏิบัติการนิเทศที่ 1,2 และ 3 เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
ประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูในเขต
ปฏิบัติการนิเทศที่ 1 เห็นว่ามีการปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะ
พัฒนาอยู่ในระดับมาก

2. ผู้ให้การนิเทศและครูผู้รับการนิเทศ เห็นว่ามีการปฏิบัติงานตามกระบวนการ
นิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วน
ครูในเขตปฏิบัติการนิเทศต่างกัน เห็นว่ามีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและเป็นรายด้านแตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 4 เห็นว่ามีการ

ปฏิบัติงานโดยภาพรวม ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา และด้านการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขมากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 2 และ 3 และด้านการหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามากกว่าครูในเขตปฏิบัติการนิเทศที่ 3

3. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและเขตปฏิบัติการนิเทศต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน

จันทนา เข้มกลัดนาค (2544:60-61) ความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า

ความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนศึกษาพัฒนา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อและพัฒนาวิธีการนิเทศ ด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ และด้านการประเมินผล ส่วนการเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนจำแนกตามประสบการณ์การสอน พบว่ามีความต้องการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัญจนอง วงศ์บุปผา (2544:73) การศึกษาความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการของครูผู้สอนในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครูโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความต้องการของครูผู้สอนในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัทมา บุญเจริญ (2544:บทคัดย่อ) สภาพและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเอกชนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านต่างๆครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการ

พิเศษ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน และด้านการประเมินผลการสอน โดยมีปัญหาในการดำเนินการงานนิเทศภายใน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ปัญหาที่มีจำนวนครูน้อยไม่สามารถส่งไปอบรม เพราะไม่มีผู้สอนแทนผู้ที่จะไปอบรม ไม่มีผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนถึงวิธีการเขียนแผนการสอนที่ถูกต้อง ขาดงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพิเศษ การประชาสัมพันธ์ด้านข่าวสารข้อมูลทางวิชาการไปยังชุมชนไม่ทั่วถึง และไม่มีทักษะในการวิเคราะห์ผลการประเมินอย่างถูกต้อง

มัญญพร บำเพ็ญเชาว์ (2544:59) ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของข้าราชการครู จำแนกตามสถานภาพในตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุดารัตน์ จิรสุขศิริ (2544:บทคัดย่อ) การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน โดยกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการณ์สอน โดยให้อิทธิพลและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตัวครูเอง กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการณ์สอนใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรมกำหนดเครื่องมือสังเกตการณ์สอน เป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศและครูผู้สอนยอมรับร่วมกันซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการและบันทึกได้โดยง่าย การสังเกตการณ์สอน ส่วนใหญ่สังเกตการณ์สอนเรื่องกิจกรรมการสอนของครู ขณะสังเกตการณ์สอนนั้น ควรนั่งในที่มองเห็นทั่วห้อง โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน การวิเคราะห์ส่วนใหญ่วิเคราะห์ผลโดยการนำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน การพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงนั้นพิจารณาจากพฤติกรรมการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การประชุมหลังการสังเกตการณ์สอนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนโดยการพูดคุยและชื่นชมพฤติกรรมที่ดี การตัดสินใจเลือกยุทธวิธีนั้นให้อิสระกับครูผู้สอนในการเลือก

ศิริรัตน์ กังศิริกุล (2544:106-107) การศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย พบว่า

1. ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย จำแนกตามสถานภาพ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามประสบการณ์ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .05$

3. ข้อเสนอแนะในการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ คณะกรรมการนิเทศควรมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน ควนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในการนิเทศภายใน

เกชา กลิ่นเพ็ง (2545:63-64) การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการดำเนินงาน ตามมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการวางแผนการนิเทศ ด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบและภารกิจงานนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการประเมินผลการนิเทศ และการรายงานผลตามลำดับ

2. เปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านใหม่ไทรทอง จำแนกตามระดับชั้นในการสอน พบว่า ผลการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามระดับชั้นการสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่า ครูระดับชั้นก่อนประถมศึกษามีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการนิเทศภายในสูงกว่าครูระดับชั้นมัธยมศึกษา

ดุษฎี คำพระ (2545:53-54) การดำเนินงานและปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า

1. การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

2. การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ระหว่างความคิดเห็นของครูผู้สอน ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ด้านการประเมินความจำเป็นในการพัฒนา ได้แก่ ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในของครูอย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ด้านการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา ได้แก่ การสร้างความเข้าใจเพื่อให้ครูยอมรับการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนยังมีน้อย และขาดข้อมูลด้านการกำหนดทางเลือกเพื่อพัฒนา ได้แก่ วิธีการ/กิจกรรมการนิเทศภายในไม่ครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบัน ด้านการติดตามประเมินผลและแก้ไข ได้แก่ การติดตามประเมินผลการนิเทศภายในไม่ต่อเนื่องและเป็นระบบ

มงคล สุภกรรม (2546:บทคัดย่อ) การนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนบ้านต๋อง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า

หลังจากผลได้ดำเนินการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน ครูที่เข้าร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ความเข้าใจ มีความมั่นใจ และให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานตามวิธีการและขั้นตอนของการสอนแบบโครงงาน 5 ขั้นตอน และด้านที่สอง คือ ด้านความสามารถในการเรียนการสอนแบบโครงงาน ครูที่เข้าร่วมการศึกษา สามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานได้อย่างมั่นใจ ตามวิธีการและขั้นตอนการสอนโครงงาน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเลือกหัวข้อที่จะทำ โครงงาน ขั้นตอนการวางแผนในการทำโครงงาน ขั้นตอนการลงมือทำโครงงาน ขั้นตอนการเขียนรายงานโครงงาน และขั้นตอนการนำเสนอโครงงาน นักเรียนสามารถทำโครงงาน นักเรียนสามารถทำโครงงานได้ตามวิธีการและขั้นตอนของการทำโครงงาน โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ทำโครงงานพระมหาชนกเรื่อง น้ำมันซูชิพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ทำโครงงานเรื่อง คำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ทำโครงงานเรื่อง ผจญภัยในมหาสมุทร ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและมีความสุข จากผลการศึกษาจะเห็นว่า การ

นิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนและวิธีการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเกิดผลดีต่อผู้เรียนและการศึกษาของชาติต่อไป

กนก พานทอง (2547:บทคัดย่อ) การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ความสำเร็จของการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสำเร็จของการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 109.39 ที่องศาอิสระเท่ากับ 319 มีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 1.00 ดัชนี GEI เท่ากับ 0.98 ดัชนี AGFI เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 1.00 ค่าดัชนี SRMR เท่ากับ 0.04 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 ตัวแปรทั้งหมดในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จของการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 5 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความสามารถของผู้นิเทศ และพฤติกรรมการสอนของครู

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่แล้ว นักวิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหา ความต้องการ การดำเนินงาน ตลอดจนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน โดยศึกษาจากทัศนะของครูผู้สอน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น มีการวางแผน วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา ติดตามประเมินผล และแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพ ครูมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

2.2 พฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียน อนาคตของประเทศชาติอยู่ที่นักเรียน ซึ่งจะเติบโตไปเป็นพลเมืองดีร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความสุขเจริญก้าวหน้าต่อไป “ความสามารถของครู” เป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปทำนายหรือคาดการณ์คุณภาพของนักเรียนได้โดยตรง ครูที่มีความสามารถสูงย่อมชำนาญในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนลงมือทำ อันนำไปสู่ผลการเรียนที่แท้จริง แต่ถ้าหากครูมีความสามารถต่ำ ก็เป็นแต่เพียงผู้บอกความรู้ นักเรียนเกิดแต่ความรู้ ความจำ มีนิสัยในการท่องจำ คอยฟังคำบอกจากครู ตัดสินใจเองไม่เป็น ไปสู่คุณภาพประชากรที่ไม่เป็นผู้ผลิตงาน (โกวิท ประวาลพุกษ์, 2542:1)

การสอนเป็นหน้าที่หลักของครู ไม่ว่าจะเป็นครูสอนในระดับการศึกษาใดหรือประเภทวิชาใดก็ตาม แม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนไป เนื่องจากมีเครื่องมือ ข้อมูลข่าวสาร สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อการเรียนการสอนเข้ามา มีบทบาท เพื่อช่วยในการสอนของครู แต่ความสำคัญและความจำเป็นของครูก็ยังคงมีอยู่

2.2.1 พฤติกรรมการสอน

คำว่า “พฤติกรรมการสอน” ประกอบด้วย คำสองคำ คือ คำว่า “พฤติกรรม” กับ คำว่า “การสอน”

2.2.1.1 ความหมายของพฤติกรรม

คำว่า “พฤติกรรม” มีความหมายดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542:ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของ “พฤติกรรม” ว่าเป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

ธีระ รุญเจริญ (2525:144) ได้ให้ความหมายของ “พฤติกรรม” ว่าเป็นปฏิกิริยาระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2541:13) ได้ให้ความหมายของ “พฤติกรรม” ว่าเป็นการกระทำหรือกิริยาที่แสดงออกของบุคคล ทั้งนี้รวมถึงการงดเว้นกระทำด้วย

สรุปได้ว่า “พฤติกรรม” หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก รวมทั้งการงดเว้นกระทำ อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำดีและไม่ดี

2.2.1.2 ความหมายของการสอน

คำว่า “การสอน” มีความหมายดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2525:145) ได้ให้ความหมายของ “การสอน” ว่าเป็น พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2526:112) ได้ให้ความหมายของ “การสอน” ว่าเป็น กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของวิชาต่างๆ ในหลักสูตร

เสริมศรี ไชยศร (2528:12) ได้ให้ความหมายของ “การสอน” ว่าเป็น กระบวนการหรือการปฏิบัติที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์แวดล้อม เพื่อเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม “การสอน” ในสถานศึกษา มิได้หมายถึง การสอนในด้าน ทฤษฎี เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่รวมถึงทักษะ คุณภาพที่ต้องการ รวมทั้งความสามารถในการจัดการ ครูจึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือ แนะนำแก่ผู้เรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้กำลังใจให้ ความรักและความเอาใจใส่ด้วย

สรุปได้ว่า “การสอน” หมายถึง ความพยายามของครูในการจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นกระบวนการให้การศึกษา ซึ่งต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน อันมีผลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

2.2.1.3 ความหมายของพฤติกรรมการสอน

จากความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” และคำว่า “การสอน” เมื่อนำมา รวมกันมีความหมายดังนี้

โกวิท ลือภิญญา (2539:27) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรมการ สอน” ว่าเป็นการกระทำที่ครูแสดงออกในความพยายามของครู หรือทั้งครูและนักเรียนในการจัด ประสบการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อเร้าให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า คำว่า “พฤติกรรมการสอน” หมายถึง การกระทำที่ครูแสดงออกถึง ความพยายามในการจัดประสบการณ์ หรือสถานการณ์แวดล้อม ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป ในทางที่พึงประสงค์ จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ถึง ความสามารถของครูผู้สอน ในการปฏิบัติภารกิจทางด้านการเรียนการสอนหรือสภาพแวดล้อม ของห้องเรียน และการมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน

2.2.1.4 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วย

ธีรยนต์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2524:121-124) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพฤติกรรมการสอนของครูดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 2. สมรรถภาพเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และอุปนิสัยหรือบุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความสามารถในการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์ได้ ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพในการสอนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอน
 3. พฤติกรรมการสอนของครูแสดงออกได้หลายลักษณะต่าง ๆ กัน การที่ได้ทราบพฤติกรรมการสอนของครูที่เป็นปัจจุบัน จะช่วยให้ทราบแนวโน้มของพฤติกรรมการสอนของครูว่า เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามหลักการหรือไม่ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและควบคุมพฤติกรรมการสอนของครูได้
 4. ความเข้าใจแนวคิดของบทบาทและเข้าใจตนเองจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการสอนของครูได้ดีขึ้น
 5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมการสอนของครูด้านการปฏิบัติการสอน จะช่วยให้ครูปรับปรุงแก้ไข ควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเองได้
- สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน เพราะเป็นตัวชี้วัดถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอีกด้วย

2.2.1 ครูอิสลามศึกษา

2.2.2.1 ความสำคัญของครูอิสลามศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544:295-297) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของครูอิสลามศึกษา สรุปได้ดังนี้

ครู คือ หัวใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ นับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ครูมีเคยยิ่งหย่อนลดความสำคัญลงเลย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญรุดหน้าทางเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทมากก็ตาม แต่กระบวนการเรียนรู้ก็ยังขาดครูไม่ได้ เพียงแต่ครูหรือผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากครูผู้ให้ความรู้มาเป็นครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ความสำคัญของครูอยู่ที่การทำหน้าที่ในด้านการให้ความรู้แก่ผู้เรียน และมีบทบาทอื่นโดยประพฤติกปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม มีมานะ บากบั่น มัธยัสถ์ อดออม ไม่เห็นแก่ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุมากเกินไป

ครูอิสลามศึกษาพึงมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ทุกคน มีมนุษยสัมพันธ์ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลในครอบครัว โรงเรียน และสังคม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานแห่งจริยธรรมอันประเสริฐที่ได้รับการยอมรับจากพระเจ้า ซึ่งเน้นให้ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามเท่านั้น ดังนั้น จรรยาบรรณของครูอิสลามศึกษาจึงประมวลมาจากอิสลาม เพราะอิสลามนั้นเป็นคุณธรรมความดีที่มาจากพระเจ้าเป็นเจ้ากำหนดไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ เป็นคุณธรรมที่มีความจำเริญ มีพลังอันมั่นคงและเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงด้วยการปฏิบัติ และยังประมวลจากคุณธรรม จริยธรรม และแบบอย่างการปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากการสืบทอดของปวงปราชญ์ผู้ทรงคุณธรรม ครูอิสลามศึกษาจึงมีต้นแบบแห่งวิถึจรรยาบรรณอันเป็นสังฆธรรมบริสุทธิ์ มีวิทียปัญญา (ฮิกมะฮ์-ผู้เขียน) ที่พระเจ้าเป็นเจ้าทรงโปรดประทานมาให้ปฏิบัติ เป็นผู้มึเกียรติ เป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่องสรรเสริญ

ครูอิสลามศึกษามีใช่เป็นแต่เพียงผู้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขเท่านั้น แต่สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น คือ ครูอิสลามศึกษาเป็นผู้ทำตนเอง และเป็นผู้นำแนวทางสู่สวรรค์ในโลกหน้า (อาคีเราะฮ์-ผู้เขียน) ให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย จรรยาอิสลามที่ครูอิสลามศึกษาน้อมนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วยจิตวิญญาณแห่งศรัทธามั่น คือแบบอย่างให้ยุมุสลิม ผู้เรียนพึงปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดด้วยเช่นกัน ผู้เรียนจึงเดินไปตามแนวทางสู่สวรรค์ที่ครูอิสลามศึกษาได้ปูทาง และนำทางอย่างมั่นใจ เต็มเปี่ยมด้วยแรงแห่งศรัทธา ผลแห่งการปฏิบัติคุณงามความดีที่ครูอิสลามศึกษาพึงได้รับการประสบความสำเร็จในชีวิตบนโลกดุนยานี้แล้ว พวกเขาจะได้รับผลบุญแห่งคุณงามความดีที่พระเจ้าเป็นเจ้าเอกรองค์ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงโปรดประทานตอบแทนให้ในโลกหน้า โดยหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ ครูอิสลามศึกษาจะประสบผลสำเร็จในการสอนอย่างแน่แท้ หากพยายามปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามอย่างจริงจัง มีการตรวจสอบปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นไปตามจริยธรรมอิสลาม และเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแห่งศรัทธาอย่างแท้จริง เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและบุคคลทั่วไป คอยช่วยเหลือปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนทุกขณะ รวมทั้งปัญหาของสังคมและประเทศชาติ ครูอิสลามศึกษาจึงเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ อันยิ่งใหญ่ในการสร้างประชาชาติ ผู้สืบทอดเจตนารมณ์อิสลามต่อไป

จากความสำคัญของครูอิสลามศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูอิสลาม นอกจากเป็นผู้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นคนดี มีความสามารถ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขแล้ว ยังเป็นผู้ทำตนเอง และเป็นผู้ชี้แนะลูกศิษย์และผู้อื่นสู่แนวทางที่เที่ยงตรง รวมทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรอบข้างได้อีกด้วย

2.2.2.2 คุณลักษณะของครูอิสลามศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544:297-301) ได้กำหนดคุณลักษณะของครูอิสลามศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) มีสัจจะ

ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีสัจจะ คำพูดที่กล่าวออกมา ไม่ว่าจะพูดกับหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ผู้เรียน หรือบุคคลทั่วไป ต้องเป็นคำพูดที่น่าเชื่อถือ นำรับฟัง แล้วนำไปขยายความต่อได้อย่างถูกต้องในวงกว้างได้ คำพูดของครูอิสลามศึกษา จึงต้องเป็นกุศลทานที่ทุกคนนำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง มีสาระ เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันต่อไปได้ ดังนั้น ถ้าหากผู้สอนอิสลามศึกษามีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว การใช้วาจาในการละเมิดผู้อื่นจักไม่บังเกิดขึ้น หัวหน้างานมั่นใจได้ว่า ข้อเขียนหรือรายงานการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูอิสลามศึกษา คือ รายงานที่เป็นจริง เพื่อนร่วมงานที่ทำงานด้วยกันจึงทำงานและพูดคุยกันอย่างสนิทใจ ไม่มีสิ่งอื่นใดแอบแฝง ไม่มีข้ออวดอ้าง เอาความดีของตนคนเดียว ข้อสำคัญที่สุด คือผู้เรียนสามารถนำเอาสาระที่ได้รับจากครูผู้สอนไปสร้างเจตคติที่ดีและก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีตามมา

(2) ไว้วางใจได้

ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้ที่สังคมเชื่อถือและไว้วางใจ พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนด้วยความมุ่งหวังให้บุตรหลานได้เรียนรู้กับครูที่มีคุณลักษณะซื่อสัตย์ ต่อวิชาชีพและมีความประพฤติที่น่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลานของตนได้ เป็นพ่อพิมพ์หรือแม่พิมพ์ที่ดี จะต้องปั้นแต่งให้ผู้เรียนมีลักษณะอันพึงประสงค์ นั่นก็คือ ผู้เรียนต้องมีความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้น ครูอิสลามศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคม หน้าที่อันนี้ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่ครูอิสลามศึกษาต้องแสดงออกมาให้สังคมมั่นใจได้

(3) เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี

คุณลักษณะข้อนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อครูอิสลามศึกษา เพราะการนำคุณธรรมความดีที่มีอยู่ในคำสอนของอิสลามมาถ่ายทอดสู่ผู้เรียนและชุมชนให้เข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องได้นั้น ผู้สอนต้องรู้จักประมวลความรู้และข้อปฏิบัติต่างๆ ทั้งที่มีอยู่ในอัลกุรอานและอัลหะดีษ มาจัดเป็นองค์ความรู้อิสลามศึกษา และถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนให้เข้าใจกระจ่างชัด โดยไม่ปิดบัง คุณลักษณะดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้เผยแพร่คำสอนที่ได้รับมาจากอัลลอฮ์ ﷻ สู่มวลมนุษยชาติ

(4) เป็นผู้ชาญฉลาด

ครูอิสลามศึกษาพึงเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ค้นคว้าหาความรู้เสมอ มีความเข้าใจพื้นฐานความรู้ทุกสาระวิชา และรู้จักบูรณาการสาระความรู้อื่นเข้ากับวิชาอิสลามศึกษา ทั้งนี้ เพราะแก่นพื้นฐานของคำสอนอิสลามเป็นเรื่องการดำรงชีวิต ซึ่งแทรกอยู่ในความรู้ของทุกสาขาทุกแขนงวิชาอยู่แล้ว อิสลาม คือ ระเบียบแห่งการดำเนินชีวิต การปฏิรูปการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตของตน จึงสอดคล้องสัมพันธ์กับอิสลามศึกษาอย่างลงตัว การเป็นผู้ชาญฉลาดในที่นี้มิได้หมายความว่า ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้เรียนเก่ง ได้รับปริญญาเอก-โท-ตรี หรือเกียรตินิยม แต่หมายถึง เป็นผู้ที่สามารถบูรณาการความรู้อิสลามศึกษาเข้ากับสาระความรู้วิชาอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

(5) นอบน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่งยะโส โอ้อวด

คุณธรรมในด้านการนอบน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่งยะโส โอ้อวด เป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะครูอิสลามศึกษาด้วยแล้ว เป็นจรรยาบรรณจำเป็นที่จะต้องเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูคือบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หากครูมีลักษณะข้อนี้ บุคลิกภาพในช่วงแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนย่อมสั่งสมเข้าเป็นคุณลักษณะนิสัยส่วนตัวของตนจนกลายเป็นบุคคลอันพึงประสงค์ของสังคมในที่สุด

(6) มีขันติและมั่นคง

ครู คือ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้ คุณลักษณะที่สำคัญยิ่งในการบรรจุภารกิจนี้ คือความมีขันติและจิตใจที่มั่นคง มุ่งมั่นปฏิบัติงานให้เกิดผล โดยไม่ย่อท้อ ครูอิสลามศึกษาจำเป็นต้องมีคุณธรรมในด้านความอดทนหนักแน่น มั่นคง ยืนหยัดปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

(7) อดกลั้นและให้อภัย

การปฏิบัติหน้าที่ของครูอิสลามศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ คือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นั้น ครูต้องใช้ความอดกลั้นและการให้อภัยอยู่ตลอดเวลา อดกลั้นและให้อภัยต่อผู้เรียน ผู้ร่วมงานและผู้เป็นหัวหน้า โดยเฉพาะในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันนั้น ทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้ ความอดกลั้นและการให้อภัยที่ครูผู้สอนมีต่อผู้เรียน จึงเป็นสิ่งช่วยแก้ปัญหาต่างๆได้

(8) เมตตาสงสาร

สังคมมนุษย์ประกอบด้วยบุคคลที่มีสภาพแตกต่างกันทั้งในด้านฐานะ เศรษฐกิจ การศึกษา และระดับสังคม ครูอิสลามศึกษาจึงต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื้อหา ความแตกต่างอันมากมายให้พบเจอ และเมื่อพบแล้วจำเป็นต้องให้ความเมตตาสงสาร ต้องแก้ไขปัญหาดด้วยความเมตตาจริงใจ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นใจและความมั่นใจ

(9) รู้จักพอเพียงและพอใจในสิ่งที่มี

การรู้จักความพอดี พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และได้รับนั้น เป็นคุณสมบัติแท้จริงของผู้ศรัทธาต่ออิสลาม ครูอิสลามศึกษาในฐานะผู้ศรัทธาต่ออิสลามศึกษาจึงพึงมีคุณลักษณะข้อนี้ ซึ่งส่งผลให้ไม่เป็นผู้อิจฉาริษยาผู้อื่น เป็นผู้รู้จักประมาณตนเอง พอใจและใช้ในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่โลภและกอบโกยทรัพย์สิน ไม่คดโกงผู้อื่นและไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวงและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

(10) กล้าหาญ

ความกล้าหาญเป็นคุณลักษณะสำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของครูอิสลามศึกษาเมื่อครูอิสลามศึกษาปฏิบัติงานต่าง ๆ ต้องกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ โดยใช้อัลกุร อานและซุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแนวทางในการทำงาน

จากคุณลักษณะของครูอิสลามศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูอิสลามศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญๆหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่ มีสัจจะ ไว้วางใจได้ เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี เป็นผู้ชาญฉลาด นอบน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่งยะโส โอ้อวด มีขันติและมั่นคง อดกลั้นและให้อภัย เมตตาสงสาร รู้จักพอเพียงและพอเพียงในสิ่งที่มี และกล้าหาญชาญชัย

2.2.2.3 บทบาทของครูอิสลามศึกษา

ครูอิสลามศึกษามีบทบาทมากในการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องรู้จักนำวิธีการสอนและเทคนิคการสอนมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอน นั่นคือ ต้องรู้จักจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ผู้สอนนำวิธีการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด วิธีการจัดกลุ่ม วิธีเผชิญหน้ากับสถานการณ์และปัญหา และรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เน้นการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และได้ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้สอนต้องรู้จักจัดการเรียนอิสลามศึกษาให้บูรณาการกับความรู้จากสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่น ๆ อย่างมีความสมดุลกัน ประการสุดท้าย ควรจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ รวมทั้งรู้จักใช้วิธีการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งผู้สอนต้องรู้จักพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544:302)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ครูอิสลามศึกษามีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอน คือ ต้องให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ครูอิสลามศึกษาต้องรู้จักนำวิธีการสอน และเทคนิคการสอนมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องรู้จักจัดการเรียนอิสลามศึกษาให้บูรณาการกับความรู้จากสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ และปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่น ๆ อย่างมีความสมดุลกัน ตลอดจนจัด

บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

2.2.2.4 พฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544:302-303) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

- (1) หมั่นปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบอยู่เสมอ
- (2) ชักจูงผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการสอน
- (3) ใช้หลักจิตวิทยาในการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) จัดบรรยากาศสภาพการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียนให้เคารพในกฎกติกาและข้อตกลงในชั้นเรียน รู้จักใช้การชมเชย สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้ผู้เรียนร่วมมือกันทำงาน และแสดงความประพฤติที่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น
- (5) จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดีและเชื่อมโยงกับสิ่งที่ผู้เรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่นำไปใช้ในชีวิตจริงของตน

กล่าวโดยสรุปแล้ว พฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูต้องหมั่นปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบอยู่เสมอ ชักจูงผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการสอน ใช้หลักจิตวิทยาในการออกแบบการเรียนการสอน และจัดบรรยากาศสภาพการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ตลอดจนจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

2.2.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษา มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

พินิจ ดวงสอด (2539:81-82) พฤติกรรมการสอนของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า

1.1 ด้านการเตรียมการสอน ครูผู้สอนโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านนี้ โดยมีการปฏิบัติด้านการเตรียมการสอนล่วงหน้า ทำแผนการสอน ศึกษาคู่มือครู และกำหนดเนื้อหาที่จะสอนแต่ละครั้งไว้ในแผนการสอน มีการกำหนดสื่อและจัดเตรียมสื่อ รวมทั้งกำหนดวิธีวัดผลประเมินผล และมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนก่อนทำการสอน

1.2 ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ครูผู้สอนโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านนี้ โดยมีการให้ออกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในห้องเรียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติตามของส่วนรวม มีวิธีการให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง และแบ่งหน้าที่ให้นักเรียนทำอย่างเหมาะสม

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านนี้ โดยอยู่ในชั้นเรียนตลอดเวลา ทบทวนความรู้เดิมก่อนขึ้นเนื้อหาใหม่ และครูบางส่วนได้ให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆโดยใช้เวลาในการทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการเสริมแรง และการให้ผู้เรียนได้ซักถามปัญหา

1.4 ด้านการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอนโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านนี้ โดยการนำเข้าสู่บทเรียน และการสรุปบทเรียน รวมทั้งการใช้สื่อในช่วงดำเนินการสอนและการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อด้วย

1.5 ด้านการวัดผลประเมินผล ครูผู้สอนโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมซักถามผู้เรียนด้วยคำถามหลากหลายและใช้วิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธีในแต่ละเนื้อหา มีการติดตามผลหลังการวัดผลและพัฒนาให้ดีขึ้น และครูจัดทำหลักฐานการวัดผลและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และครูส่วนน้อยมีพฤติกรรมการทดสอบพื้นฐานเด็กก่อนการเรียน

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูในด้านการเตรียมการสอนและการวัดผลประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

อุไรพร พานิชกุล (2539:บทคัดย่อ) พฤติกรรมการสอนและความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการปฏิบัติพฤติกรรมการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความต้องการพัฒนาตนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเพศ สาขาวิชาเอกที่ศึกษา การได้รับการอบรมการสอนคณิตศาสตร์ ประสบการณ์ในการทำงานและประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์ต่างกั้มีการปฏิบัติพฤติกรรมการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

4. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเพศ สาขาวิชาเอกที่ศึกษา การได้รับการอบรมการสอนคณิตศาสตร์ ประสบการณ์ในการทำงานและประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์ต่างกั้มีการปฏิบัติพฤติกรรมการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีพฤติกรรมการสอนระหว่างพฤติกรรมการสอนที่ครูปฏิบัติกับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

กรณีการ เนี้งจํานงค์ (2541:108-109) การศึกษาพฤติกรรมการสอนภาษาไทยของครูวิทยาลัยเทคนิค กลุ่มอาชีพศึกษาคณะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการสอนภาษาไทยของครูวิทยาลัยเทคนิค โดยรวมและรายด้านทั้ง 9 ด้าน ปฏิบัติพฤติกรรมในระดับมาก

2. ครูภาษาไทยและนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนภาษาไทย โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เมื่อเปรียบเทียบตามกลุ่มของครูภาษาไทย ปรากฏว่า

3.1 ครูผู้ชายและครูผู้หญิงที่สอนวิชาภาษาไทย มีพฤติกรรมการสอนภาษาไทยไม่แตกต่างกัน

3.2 ครูภาษาไทยที่อยู่ในกลุ่มอายุ 40 ปี ลงมา และ 41 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการสอนภาษาไทย 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ครูภาษาไทยสำเร็จการศึกษาวิชาเอกภาษาไทยและวิชาเอกอื่น มีพฤติกรรมการสอนภาษาไทย ด้านการประเมินผลการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์การสอน 1-10 ปี 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการสอนภาษาไทย ด้านการมอบหมายงานให้ปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เมื่อเปรียบเทียบตามระดับชั้นของนักศึกษา ปรากฏว่า ระดับชั้น ปวช.1 ปวช. 2 และปวส.1 มีความคิดเห็นแตกต่างกันเพียงด้านเดียว ได้แก่ พฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เทียน นัยประยูร (2544:บทคัดย่อ) การศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์โรงเรียนเทคนิคพิชชการสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

พฤติกรรมการสอนของอาจารย์โรงเรียนเทคนิคพิชชการสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน-นักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของอาจารย์โรงเรียนพิชชการสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน-นักศึกษาจำแนกตามระดับชั้นปี และระดับผลการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิมล พรหมทา (2544:65-66) พฤติกรรมการสอนที่สัมพันธ์กับวิธีเรียนของนักเรียนโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มีวิธีเรียนแบบปรับปรุง รองลงมาคือ แบบคิดเอกลัษณ์ นักเรียนที่มีวิธีเรียนทั้ง 4 แบบ คือ แบบปรับปรุง แบบคิดเอกลัษณ์ แบบคิดอเนกนัษณ์ และแบบดูดซึม มีความคิดเห็นว่ พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่มีสัมพันธ์กับวิธีเรียนของตนเองอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 19 รายการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 6 รายการ และจากการเปรียบเทียบวิธีเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของอาจารย์จำแนกตามเพศและระดับชั้นปี พบว่ไม่ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพร หนูทอง (2544:บทคัดย่อ) พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรที่เอื้ออำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมการสอนที่เอื้ออำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

2. ครูเกษตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมการสอนที่เอื้ออำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนทั้ง 9 มาตรฐานอยู่ในระดับมาก

3. ครูเกษตรที่มีจำนวนปีที่ปฏิบัติการสอนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนทั้ง 9 มาตรฐานแตกต่างกัน

พระมหาธงชัย จันบา (2545:บทคัดย่อ) พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า

1. บุคลากรโดยส่วนรวมเห็นว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก และอีก 2 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านครูฝึกฝนกิจกรรมรายทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย และด้านครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง

2. ครูผู้สอน เห็นว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน 9 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านครูฝึกฝนกิจกรรมรายท และวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย

3. นักเรียน เห็นว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้ และด้านครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก เห็นว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก และอีก 3 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านครูฝึกฝนกิจกรรมรายท และวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง

5. บุคลากรในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมและเป็นรายด้าน 9 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีการปฏิบัติอีก 1 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ

วัชรวิทย์ กิจแสงสุข (2545:58-59) พฤติกรรมการสอนของครูอาชีวศึกษาตามความคิดของนักเรียนสายอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการสอนของครูอาชีวศึกษาสายอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กลุ่มภาคกลาง ตามความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า ครูมีคุณธรรมในการสอนในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่

นักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรให้เกิดแก่นักเรียน และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. พฤติกรรมการสอนของครูอาชีพศึกษาศาสตร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กลุ่มภาคกลาง ตามความคิดเห็นของนักเรียน ระหว่างนักเรียนประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและประเภทวิชาพาณิชยกรรม โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอาชีพศึกษาศาสตร์แยกตามรายด้านทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรให้นักเรียน และด้านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนประเภทนักเรียนช่างอุตสาหกรรมและประเภทนักเรียนพาณิชยกรรม ผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่างกัน

จินดา ทับจีน (2546:บทคัดย่อ) พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสอนให้ผู้เรียนมีวินัยและจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการสอนให้ผู้เรียนมีวินัยและจริยธรรมมากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนมีพฤติกรรมการสอนของครูด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการสอนและด้านการรู้จักใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการเตรียมการสอนและด้านการรู้จักใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

4. ครูที่มีประสบการณ์การอบรมต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่เคยเข้ารับการศึกษอบรม มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าครูที่ไม่เคยเข้ารับการศึกษอบรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สื่อการสอนสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้านการสอนให้ผู้เรียนมีวินัยและจริยธรรม และด้านการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่เคยเข้ารับการศึกษาดูแบบ มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญ ด้านการใช้สื่อการสอนสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียน มากกว่าครูที่ไม่เคยเข้ารับการศึกษาดูแบบ ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

วลี หันสมร (2546:52-53) การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

2. พฤติกรรมของครูผู้สอนภาษาอังกฤษโดยรวมและรายด้านของครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่ศึกษาวิชาเอกหรือวิชาโทภาษาอังกฤษมีการปฏิบัติมากกว่าครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่ศึกษาวิชาเอกอื่น ๆ

3. พฤติกรรมของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โดยรวมและด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการวัดประเมินผล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่เคยสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการปฏิบัติมากกว่าครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่ไม่เคยสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนไม่ต่างกัน

เกษสุตา ไชยวงศ์ (2548:บทคัดย่อ) พฤติกรรมการสอนของครูวิทยาศาสตร์ช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษากทม.นคร ผลการวิจัยพบว่า

ครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนเป็นไปตามมาตรฐานครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้พบว่า พฤติกรรมที่ครูวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติเป็นส่วนมาก ได้แก่ พฤติกรรมการจัดโอกาสการเรียนรู้ตามระดับการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน พฤติกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียน พฤติกรรมการสร้างแรงกระตุ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ และพฤติกรรมการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้และวางแผนการสอน สำหรับพฤติกรรมที่ครูวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติเป็นส่วนน้อย และต้องมีการปรับปรุงพฤติกรรมการสอน ได้แก่ พฤติกรรมการใช้วิธีการที่เหมาะสม เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และพฤติกรรมการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เนื่องจากว่า ครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ จำนวน 8 ใน 12 ท่าน ยังขาดการในด้านการนำเข้าสู่บทเรียน ขาดการควบคุมชั้นเรียนที่ดี ขาดการดูแลความปลอดภัยของนักเรียน ขาดเทคนิควัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนยังขาดการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการสอนของตนเอง

พัชณี สุกใส (2548:48-49) พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา:กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลศรีมหาราชา ผลการวิจัยพบว่า

พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา:กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาราชา ด้านการเตรียมการสอนอยู่ในรับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง การจัดและการเตรียมการสอนให้เหมาะสมกับจะมุ่งหมายของหลักสูตร รองลงมาเรื่อง ศึกษาแผนการสอนและจัดทำแผนการสอนเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการสอน จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษากกรณีศึกษาด้านการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนหาทางคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง รองลงมาเรื่องครูกระตุ้นช่วย และช่วยเหลือแนะนำให้ข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือก ด้านการประเมินผลจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษากกรณีศึกษาด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่อง ใช้วิธีการประเมินการพัฒนาการของผู้เรียน ด้วยวิธีหลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ให้ผู้เรียนประเมินตนเองให้เพื่อนหรือผู้อื่นมีส่วนร่วมในการประเมิน การวัดผลประเมินผลนักเรียนตามกระบวนการก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน รองลงมาเรื่อง มีการประเมินด้านความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะ และกระบวนการทำงานของผู้เรียน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูหลังเข้าร่วมโปรแกรมให้ความรู้ดีกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมให้ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สายันท์ จันทะวงศ์ (2548:59-60) พฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ครูมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อยคือ การเตรียมความพร้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

ในด้านการเตรียมความพร้อม ครูให้ความสำคัญของวัตถุประสงค์ของการสอน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเตรียมการสอน และสาระการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการสอน ครูเน้นความเป็นกันเองกับผู้เรียน เอาใจใส่ผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่สอน

ส่วนด้านการวัดและประเมินการเรียนรู้ ครูเน้นความสำคัญของการวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การวางแผน การวัดและประเมินผลการสอนจากสภาพจริง

จุไรวรรณ ร้อยไพ (2549:บทคัดย่อ) พฤติกรรมการสอนของครูเกษียณศึกษา
ภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะของครูเกษียณศึกษา คือ มีความรับผิดชอบขยันหมั่นเพียร เสียสละ
เวลาทั้งในและนอกเวลาราชการ เสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ ใฝ่รู้ มีความสามารถหลายด้าน
มัธยัสถ์ใช้ชีวิตแบบพอเพียง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเอื้อเฟื้อแก่

2. พฤติกรรมการสอนภาษาไทยของครูเกษียณศึกษา ด้านการสร้างแผนการจัดการ
เรียนรู้ ครูเกษียณศึกษามีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำกำหนดการสอน เตรียมแผนการเรียนรู้ระยะ
ยาวและระยะสั้น เตรียมสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือวัดและประเมินผลล่วงหน้า นักเรียนมีส่วนร่วม
ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และชั้นงาน

3. ด้านบทบาทครู ในห้องเรียนครูเกษียณศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย
กิจกรรมที่สร้างความสนใจและทบทวนความรู้เดิม ใช้เทคนิควิธีสอนน่าสนใจเหมาะสมกับเนื้อหา
ชั้นสอนจัดกิจกรรมเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเองและใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้
กิจกรรมโครงงาน ชั้นสรุปมีการสรุปสาระสำคัญของบทเรียนร่วมกับนักเรียน ครูเกษียณศึกษาจัด
สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ นอกห้องเรียนครูเกษียณศึกษารับผิดชอบหน้าที่ คือ ฝ่ายวิชาการ
หัวหน้าหมวดภาษาไทย เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูเวรประจำวัน ฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อแข่งขันกีฬาและ
ทักษะทางวิชาการ ฝึกซ้อมการแสดงให้นักเรียนทั้งในและต่างโรงเรียน สอนชุมนุมศิลปะ กิจกรรม
แนะแนว สอนซ่อมเสริมหลังเลิกเรียน

4. บทบาทนักเรียน นักเรียนที่มีการเรียนกับครูเกษียณศึกษาเป็นคนดี เก่ง เรียนรู้
อย่างมีความสุข

5. ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้ ครูเกษียณศึกษามีการผลิตสื่อการเรียนรู้ร่วมกับนัก
เรียนโดยใช้เศษวัสดุในท้องถิ่น มีหลักฐานการผลิตสื่อ ให้นักเรียนประเมินสื่อการเรียนรู้ ให้
คำปรึกษาช่วยเหลือเพื่อนครูในการผลิตสื่อการเรียนรู้

6. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูเกษียณศึกษาจัดและประเมินผลการ
เรียนรู้ก่อน ระหว่างเรียน และหลังเรียนโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่
แล้ว นักวิจัยได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนและความต้องการพัฒนาตนเองของครูและอาจารย์
โดยศึกษาจากทัศนะของครู อาจารย์ และนักเรียน ในมุมมองหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการ
เตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ด้าน
การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล และทำการศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างอายุ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนว่ามีความแตกต่างกัน
หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และ
พัฒนาพฤติกรรมการสอน ทำการติดตามประเมินผล และแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้

ส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพ ครูมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ตลอดจนนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิต

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครู

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครู มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

จุไร ชูรักษ์ (2539:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2539 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนด้านการเรียนการสอน และด้านการจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง

2. พฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอน ปีการศึกษา 2539 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการสอนซ่อมเสริม อยู่ในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.689 และเมื่อพิจารณาความแปรผันร่วมกันระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความแปรผันร่วมกันอยู่ร้อยละ 44.82

4. ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีดังนี้ ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายควรส่งเสริมให้ครูทำแผนการสอนก่อนทำการสอน และตรวจแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และควรส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตรก่อนทำการสอน ด้าน

การจัดการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมการนิเทศการสอน สังเกตการณ์สอน สาธิตการสอน และเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีหลักฐานการนิเทศ ด้านการจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอกับความต้องการของครู จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรส่งเสริม สนับสนุน และติดตามให้ครูวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีหลักฐาน ตลอดจนแนะนำครูให้มีความรู้ในการวัดผลและประเมินผล และการสร้างเครื่องมือวัดผล ด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อพัฒนาการสอนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

5. ปัญหาและอุปสรรคในการสอนของครูผู้สอน ปีการศึกษา 2539 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง รวบรวมได้ดังนี้ ครูผู้สอนไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนล่วงหน้า จัดกิจกรรมได้ไม่ครบขั้นตอน ไม่ได้ใช้สื่อในการสอน เนื่องจากสื่อมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ไม่ได้จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เนื่องจากขาดงบประมาณ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดผลและประเมินผล และการสอนซ่อมเสริม

อามีเนาะ มามู (2543:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการสอบวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่า ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิครู เห็นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2. ระดับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษา ตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่า ในภาพรวมมีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาข้อ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษา ตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูเห็นว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความเห็นแตกต่างกันต่อระดับความสัมพันธ์ โดยครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิครูเห็นว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และครูสอนอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิครูเห็นว่า มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษา ตามทัศนะของครูสอนอิสลามศึกษาที่มี

วุฒิครูและไม่มีวุฒิครูโดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการพัฒนาครูผู้สอน ไม่แตกต่างกัน

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของ ผู้บริหาร ส่วนมากมีปัญหาด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เช่น สื่ออิสลามศึกษามีไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการผลิตสื่อ และด้านการพัฒนาครูผู้สอน เช่น จัดประชุมอบรมทางวิชาการน้อยมาก และไม่เปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนอื่นๆ สำหรับข้อเสนอแนะ ส่วนมากได้เสนอแนะไว้คือ ควรจัดสรรสื่ออิสลามศึกษาให้เพียงพอ ควรให้การอบรมเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการผลิตสื่อ ควรจัดประชุมอบรมทางวิชาการในวิชาอิสลามศึกษาให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ครูสอนอิสลามศึกษาได้ไปศึกษาดูงานโรงเรียนอื่นๆ

ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลาม ส่วนมากมีปัญหา คือ สื่อมีไม่เพียงพอ ครูไม่มีความรู้ในเรื่องการผลิตสื่อการเรียนการสอน ไม่มีห้องเรียนเป็นเอกเทศ จึงไม่สามารถตกแต่งห้องเรียนได้ และห้องละหมาดหรือห้องปฏิบัติศาสนกิจมีไม่เพียงพอ สำหรับข้อเสนอแนะ ส่วนมากได้เสนอแนะไว้ คือ ควรจัดสรรสื่อให้เพียงพอแก่ความต้องการ ควรอบรมการผลิตสื่อ ควรจัดห้องอิสลามศึกษาเป็นเอกเทศ และควรจัดห้องละหมาดหรือห้องปฏิบัติศาสนกิจให้เพียงพอ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียน กับพฤติกรรมการสอนของครู สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่แล้ว นักวิจัยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาจากทัศนะของครูผู้สอนทั่วไปและครูสอนอิสลามศึกษาในมุมมองหลายๆด้าน สำหรับการนิเทศภายในโรงเรียน นักวิจัยได้ทำการศึกษาในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ส่วนพฤติกรรมการสอนของครู ได้ทำการศึกษาในด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ด้านการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการสอนซ่อมเสริม ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ทิศทางใด และระดับใด ตลอดจนทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างครูผู้สอนที่มีวุฒิครูและไม่มีวุฒิครูว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น ทำการติดตามประเมินผล และแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ดีขึ้น ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และโรงเรียนมีคุณภาพต่อไป